

MAMCZYŃSKI STANISŁAW Sebastian

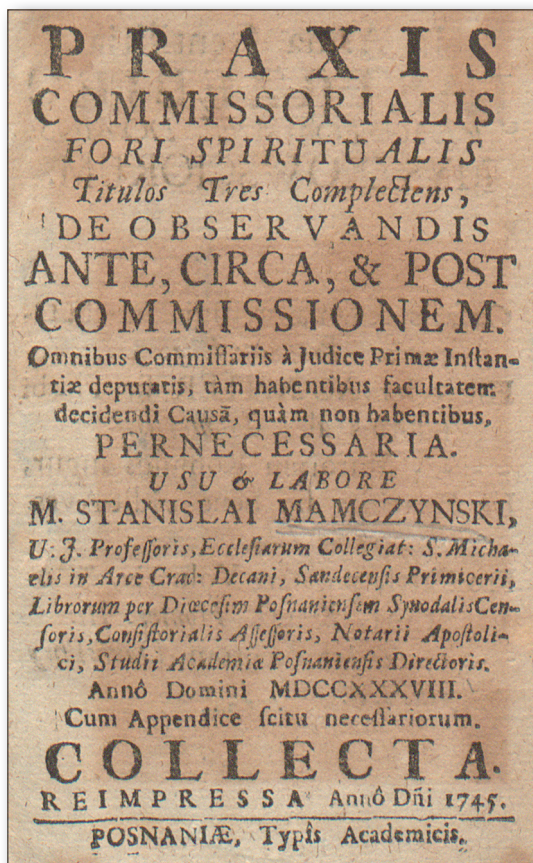
(ur. 1703 r., zm. 15 X 1761 r.)

Stanisław Mamczyński pochodził z patrycjuszowskiej rodziny krakowskiej; był synem bogatego kupca Sebastiana, rajcy i burmistrza miasta Krakowa, oraz Katarzyny z Wadowskich.

Studiował na Uniwersytecie Krakowskim, gdzie 1 kwietnia 1719 r. zdobył bakalaureat (wygłaszał wówczas mowę okolicznościową w imieniu promowanych), a w 1721 r. – magisterium sztuk wyzwolonych i doktorat filozofii. Dnia 28 marca 1729 r. został przyjęty do Kolegium Mniejszego, z ramienia którego objął Katedrę Poezji. Równolegle studiował prawo pod kierunkiem Jana Antoniego Lukiniego. Dnia 9 października 1732 r. przedstawił rozprawę *pro loco* dotyczącą instytucji sekwestracji (*Quaestio iuridica de sequestratione...*, Kraków 1732), której obrona otwarła mu drogę do Kolegium Prawniczego. Począwszy od 1732 r., członkowie *Collegii Iureconsultorum* dziesięciokrotnie wybierali go na prepozyta; wielokrotnie pełnił także funkcję dziekana Wydziału Prawa. Z ramienia Kolegium Prawniczego zarządzał ponadto funduszami aż pięciu związanych z nim fundacji i borkarn.

Zapewne pierwszą profesurą, jaką sprawował Mamczyński na Wydziale Prawa, była *professio Iustinianaea*, czyli Katedra Prawa Rzymskiego, na której był wzmiankowany już 29 października 1734 r. Między 7 maja 1736 a 7 listopada 1737 r. został profesorem kazuistyki (*professor Doctorianus*). Zajmując

Karta tytułowa dzieła
Stanisława Mamczyńskiego
Praxis commissorialis fori spiritualis
(BJ 11018 I Mag. St. Dr.)

to stanowisko, 18 grudnia 1747 r. zdobył Mamczyński licencjaturę praw, obroniwszy w dyspucie rozprawę z prawa kanonicznego (*Quaestio iuridica de vita et honestate clericorum...*, Kraków 1747). Doktorat praw uzyskał 28 marca 1748 r., odbywszy wraz z Janem Pałaszowskim i Kazimierzem Jarmundowiczem publiczną dysputę nad rozprawą dotyczącą przywilejów prawników (*Quaestio iuridica de privilegiis iurisconsultorum...*, Kraków 1748). Dnia 10 lutego 1751 r. Mamczyński objął profesurę tzw. luborzycką, czyli wykład procesu prawa kościelnego. Dzięki zachowanemu rękopisowi zawierającemu treść jego wykładów wiadomo także, że prowadził wykłady z instytucji prawa kanonicznego. Od 15 października 1754 r. występował w aktach Kolegium Prawniczego jako jego *senior pater*.

W latach 1753–1754 i 1759–1760 pięciokrotnie sprawował urząd rektora uniwersytetu, a od 6 maja 1759 r. był jego podkanclerzym. W 1759 r. został także mianowany prokuratorem kanonizacji bł. Jana Kantego. Jako wysoki urzędnik uniwersytecki przeciwdziałał staraniom jezuitów o założenie konkurencyjnej uczelni wyższej oraz zainicjował reformy Wydziału Filozoficznego i Szkół Nowodworskich, mające na celu poprawę jakości nauczania. Być może to właśnie Mamczyńskiemu należy przypisać także pomysł powołania na uniwersytecie *Collegium Phisicum*, którego kadra miałyby oddawać się studiowaniu nauk ścisłych. Jako rektor Mamczyński wspierał Kolegium Prawnicze, dążąc do zmniejszenia jego zależności od zdominowanej przez teologów ogólnej konwokacji uniwersyteckiej.

Oprócz pracy na uniwersytecie oddawał się Stanisław Mamczyński także pracy pedagogicznej jako nauczyciel prywatny i szkolny. W latach 1721–1724 był profesorem gramatyki, a w okresie 1724–1725 retoryki w kolonii akademickiej pińczowskiej. Przez pewien czas był także preceptorem Stanisława, syna księcia Józefa Czartoryskiego, chorążego wielkiego litewskiego. W 1736 r. z ramienia uniwersytetu objął posadę dyrektora Kolegium Lubrańskiego w Poznaniu, którą zajmował przez 3 lata i 5 miesięcy; w tym okresie nie tylko wydał swe najbardziej poczytne dzieło dotyczące praktyki sądów komisarskich, lecz także pracował dla biskupa poznańskiego jako asesor w konsystorzu i diecezjalny cenzor ksiąg.

Niższe święcenia duchowne Mamczyński odebrał najpóźniej w 1729, natomiast wyższe w 1733 r. Od 26 czerwca 1731 r. (do 1750 r.) był kantorem sądeckim, od 23 października 1733 tytułował się notariuszem apostolskim. Z prezenty uniwersytetu i Kolegium Prawniczego został przed 30 kwietnia 1740 r. dziekanem kolegiaty św. Michała na Wawelu, zaś 18 marca 1750 – kantorem, 5 września 1750 – kanclerzem, a 22 maja 1754 r. kustoszem kapituły kolegiackiej Wszystkich Świętych w Krakowie (do 1758 r.). Od 1736 r. był plebanem w Jakubkowicach, od 1742 w Królówce, od 1743 w Łużnej (z dwóch ostatnich beneficjów ustąpił w 1748 r.), w latach 1751–1755 w Luborzycy, następnie w Dzierżąni (1755–1758), Smardzowicach (1758–1760) i Przemykowie (od 1760 r.). W diecezji krakowskiej pełnił wiele odpowiedzialnych funkcji, m.in. przed 23 kwietnia 1746 r. został diecezjalnym prokuratorem kanonizacji bł. Bogumiła, arcybiskupa gnieźnieńskiego. Był ponadto cenzorem ksiąg i sędzią surogatem w konsystorzu krakowskim.

Dorobek naukowy Mamczyńskiego obejmuje, oprócz wyliczonych wyżej rozpraw związanych ze zdobywaniem przezeń stopni akademickich, także dziełko procesualistyczne *Praxis commissorialis fori spiritualis compendiosissima*, po raz pierwszy wydane w Poznaniu w 1738 r. Opracowanie to, bardzo przydatne dla praktyki sądów duchownych, było rozchwytywane przez czytelników i doczekało się do 1763 r. aż pięciu wydań. Uczestniczył ponadto Mamczyński w pracach nad reedycją dzieła *Ius Regni Poloniae...* Mikołaja Zalasowskiego, która miała *de facto* prowadzić do stworzenia na jego podstawie nowego kompendium prawa krajowego. Dorobek prawniczy Mamczyńskiego doczekał się pozytywnej oceny współczesnych, o czym świadczą pochwalne słowa Janockiego w jego leksykonie uczonych polskich. Ponadto zachowało się kilka rozmaitych dzieł, które świadczą o szerokich zainteresowaniach Mamczyńskiego – są wśród nich, oprócz panegiryków na cześć profesorów uniwersyteckich, także wydane w 1738 r. zbiory kazań oraz dziełko dramatyczne napisane przezeń dla teatru szkolnego w Pińczowie. Opracował także Mamczyński *Historię konsystorzów w Polsce*, dzieło to jednak nie przetrwało do naszych czasów.

Zmarł nagle 15 października 1761 r. w pobliżu podkrakowskiego Grębałowa. Został pochowany 19 października t.r. w kolegiacie Wszystkich Świętych w Krakowie.

AUJ rkps 50 s. 142–148, *passim*; AUJ rkps 51 s. 3–75, *passim*; AUJ rkps 208 s. 323, 352, 377; J.D. Janocki, *Lexicon derer itzlebenden Gelehrter in Polen*, t. 1, Breslau 1755, s. 102–104; Estreicher Bibliografia 22, s. 105–108; W. Baczkowska, *Mamczyński Stanisław Sebastian*, PSB, t. 19, Wrocław 1974, s. 462–463; Bartel Dzieje s. 199 przyp. 204, s. 204–205, 206 przyp. 231; Michalewiczowie 5/1 s. 18, 47–48, 86, 103, 118, 136; Pietrzyk Poczet s. 222; Szczepaniak Spis prałatów s. 71, 106–107; Szczepaniak Duchowieństwo s. 638.

Krzysztof Fokt